

նի ճնշումից: Այս է պատճառը, որ նրա նկարները գրաւում են առանձին ուշադրութիւն: Պ. Թերլէմեզեանը վատ նկարիչ չէ, բայց նրա շնորհքը տակաւին իր կազմակերպման առաջին շաւղի վրայ է:

Այժմ ուշ է միառւմի խօսել բոլոր նկարիչների մասին: Մեր ընդհանուր տպաւորութիւնը շատ էլ նպաստաւոր չէ: Կը ցանկայինք, որ մեր նկարիչները ոչ այնքան շատ աշխատէին, որքան շատ զգային, շատ մտածէին, շատ ուսումնասիրէին և զգոյշ արտադրէին, ապա թէ ոչ նրանցից նոյն իսկ ամենագլխաւորները կամաց կամաց դառնում են հասարակ արհեստաւորներ:

ԴԻՏՈՂ

ՆՈՐ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐ.

Ժամանակակից գիտութիւնը բանում է մեր առաջ բնութեան դարաւոր դադանիքները և նորանոր գիւտեր ապուշ են կրթում գիտողին: Բադին և ճառագայթները դեռ իրանց դերը լիովին չկատարած՝ և ահա լրագիրներն աւետում են մեզ մի նոր ճառագայթների գիւտը, որին նոյնպէս վիճակուած է մեծ դեր խաղալ առ այժմ տեխնիկայի ասպարիզում: Տեսնենք թէ ինչ է այդ նոր ճառագայթները:

Վերցնենք մի կտոր թուղթ և սովորական թանաքով մի բան գրենք վրէն, կամ թէ վերցնենք տպած թերթ և մութ սենեակում նորա մի մասը ծածկենք սև թղթով կամ մետաղէ թիթեղով և կէս ժամի չափ ենթարկենք արևի ազդեցութեան. այնուհետև եթէ մութը սենեակում հեռացնենք սև թուղթը և ծածկենք ցամաք թերթով, կնկատենք, որ 1—2 օրուայ ընթացքում դեղերի մէջ անցկացնելուց յետոյ, կստացուի տպուածի կամ թէ գրուածի ժխտական պատկերը: Բայց միայն այն գրերի նկարները, որոնք ենթարկուել են արևի ազդեցութեան: Սորանից երևում է, որ այստեղ դեր է խաղում ոչ թէ թղթի քիմիական փոփոխութիւնը, այլ այնպիսի մի յատկութիւն, որին անհրաժեշտ է արևը: Այս երևոյթը սկզբում հետեւալ եզրակացութեան բերեց, որ այստեղ մի տեսակ ֆոսֆորացում է երևում: Այդ ֆոսֆորացումը կոչուեցաւ ֆոտոխիալ, իսկ այն մարմինները, որոնք նման երևոյթներ են առաջ բերում, ֆոտեխիական մարմիններ: Այնուհետև աշխատեցին իմանալ, թէ թր մարմիններն են ֆոտեխիական: Փորձի համար վերցրին գործարանաւոր մարմիններ, իսկ անգործարանաւոր մարմինները,

բացի ցինկից, բոլորն էլ անֆոտեխիական են: Առանձնապէս ֆոտեխիական է վատ շինուած և մեծ քանակութեամբ ծառի կրճեպ պարունակող թուղթը. իսկ լաւ թուղթը ոչ: Լաւ են նաեւ ծառը, դարմանը, կաշին, մետաքսը և այլն:

Եթէ արեւի ժամանակ թուղթը ծածկենք գոնաւոր ապակիներով, կտեսնենք, որ արեւի ազդեցութեան են ենթարկուած միայն այն տեղերը, որտեղ ընկել են բացկապտագոյն և մանիշակագոյն ճառագայթները:

Ֆոտեխիական ազդեցութիւնը պահպանուած է բաւական երկար ժամանակ. այդ նկատելի է նոյն իսկ մի քանի շաբաթ անցնելուց յետոյ:

Ցինկի վրայ կատարած փորձերի ժամանակ շատ հետաքրքիր երևոյթներ են ստացուել: Եթէ վերցնենք սև թանաքով գրուած ցինկի թիթեղ և երեսը ծածկենք մուրի բարակ շերտով ու փորձի ենթարկենք, կստանանք դրական նկար, այսինքն սպիտակ տեղի վրայ սև տառերով գրուած:

Վերոյիշեալ երևոյթները սկզբում քիմիական ազդեցութեամբ էին բացատրուում. իսկ յետոյ ճիշտն իմանալու համար զանազան փորձեր կատարուեցան, որոնցից երևաց, որ այդ երևոյթներն անկասկած ճառագայթների վրայ են հիմնուած: Ահա մի քանի փաստեր: Ֆոտեխիական մարմիններից ստացուած ազդեցութիւնը ապակու, որձաքարի և մետաղի միջև չէ կարող անցնել: Դորա փոխարէն նա թափանցում է մածուցային (желятинный) թիթեղի և բարակ թղթի մէջ: Մեծ դեր է խաղում նաև թափանցող մարմնի գոյնը: Եթէ վերցնենք սովորական ցամաք թիթեղներ՝ միայն կարմիր, կանաչ և դեղին գոյն անցկացնող որձաքարի միջով ոչ մի պատկեր չի ստացուի, մինչդեռ այն որձաքարերը, որոնք թափանցում են բացկապտագոյն և մանիշակագոյն ճառագայթներ, բաւական լաւ պատկերներ են տալիս:

Ներկայումս Րիբարդը և Շենկը գտել են, որ յայտնի հանգամանքներում օզօնը այնպիսի ճառագայթներ է արձակում, որոնք ստիպում են զանազան լուսածնային մարմիններին իրանցից լոյս արձակել:

Օզօնի ազդեցութիւնը երևաց և մեր փորձերի մէջ. պարզ է, որ թէ մուրով ծածկուած ցինկի երեսին և թէ ֆոտեխիական մարմինների վրայ, որոնք ենթարկուած են արեւի ազդեցութեան, գոյանում է օզօնը, որ ազդում է լուսանկարչական ապակիներին վրայ:

Այժմ հարց է թէ չի՞ կարելի արդեօք ուղղակի ֆոտեխիայի

միցոցով լաւ նկարներ ստանալ: Սկզբունքով դա վճռուած է, բայց գործնական անյարմարութիւնները է ներկայացնում: Եթէ ձեռագրերը և կամ թէ տպագրութիւնները վատ և մեծ քանակութեամբ փայտ տպարանակող թղթի վրայ տպագրուին, այն ժամանակ շատ գեղեցիկ արտատիպ նկարներ կստացուին: Բայց առհասարակ բոլոր տպագրութիւնները թանկագին և շատ փոքր քանակութեամբ փայտ տպարանակող թղթի վրայ են կատարուում: Իսկ այդպիսի թուղթը կամ բոլորովին ֆոտեխիական չէ կամ թէ նման շատ թոյլ յատկութիւն ունի:

ՕՐ. ՆՈՒԱՐԴ ԱՂԱՆԵԱՆՑ